

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — † Bivši cesarski namestnik Baron Pretis. Z Dunaja dohaja nam vest, da je včeraj umrl bivši c. kr. namestnik baron Pretis, v katerem smo ne pred dolgo časa imeli priliko izreči marsikatero neljubo besedo v politiki, katero je kot specialiteto v Trstu vpeljal ranjki. Ni se čuditi, da je prejšno ustavno ministerstvo tako na odlično mesto, kakor je Trst postavilo moža, kateri naj bi nadaljeval prejšno politiko, ohranil liberalne stranke na Primorskem in tako odprto držal vrata politiki, katero so njeni pristaši takrat še smatrali samo za nekoliko mesecev odpravljeno. Baron Pretis porabil je dobo svojega namestovanja v to, da se upelje za Primorsko prijazna lahonska politika, češ da vsako nasprotovanje po Pretisu upeljanih načel, bi moglo postati Avstriji le pogubno. Po tej poti zbudil je Pretis tudi pri dobro avstrijskih strankah menenje, da mora Lah biti gospodar pri strankah na Primorskem in da se oni pregreši zoper zgodovinsko avstrijsko politiko na Primorskem, kateri bi se vsaj načeloma ne kazal sovražnega primorskem Slovencem. Sad take politike ni izostal, Lah postali so bolj in bolj nestrpni, zahtevali niso samo narodnih predprav, temveč zahtevali so, da se Slovenec povsod odriva in da se v javnosti ne sme kazati v ničemur razun k večem pri neizogibnih demonstracijah avstrijsko patriotičnih. Prišlo je tako daleč, da so Lahoni skušali zabraniti vsako domoljubno čutje v Trstu in v ta namen zabranjevali so pri prihodu členov cesarske rodbine izraz vsake lojalitete in ne dosti tega, prav po lahonsko potuhneno skušali so ob takih časih povzročiti cesarski rodbini sovražnih činov. Pokale so redno bombe, tržaške ulice so bile polne zabavljivih plakatov in listov in laška svojad poiskala je predveso pri takih praznikih demonstrativno zapustiti Trst ter pod velkolaško zastavo v sosedni Videm popihati jo k lahonski veselici prav s trte zviti v namen, da se odrine avstrijski praznik. To je bil sad Pretisove primorske politike. Vsi domoljubni Avstrijci čudili so se toliki prizanesljivosti, oziroma nebrižnosti vlade Taaffejeve. Konečno so vendarle dali Pretisa v zdavnej zaslužen pokoj, njegova roka postala je onemogla, toda gledé njegovega naslednika niso se izpolnile nade domoljubov, ki so po pravici pričakovali popolni prevrat. Nov tržaški namestnik ni nastopil tam kot nova metla, temveč kot priljubljena tržaškim Lahom prijetna desnica ravno kar odstopivšega barona Pretisa.

Edino glede lahonskega šolskega društva Pro patria pokazala je vlada resno voljo, da hoče zapustiti dosedanjo zgolj Lahom prijateljsko postopanje. Tudi baron Pretis osebno se ni mogel očistiti kot umirovlenec gmotno zapuščenega, ker kot novo izbran predsednik železniškega društva avstro-ogerska družba je gotovo tudi sam priznal, da se mu na svoje stare dni ne bi bilo moglo goditi boljše. Pretisa ni več, toda slabi nasledki njegove Avstriji pogubne politike se ne bodo mogli tako hitro odpraviti.

— Narodni papir. Opozarjamo častite čitatelje na današnji inserat, v katerem „Krajcarska družba“ priporoča svoj „narodni papir“ za nekoliko znižane cene. To novo podjetje marljivega društva bi zaslužilo, da bi je rodoljubno občinstvo za naprej bolj podpiralo, kakor dosihmal. Res je sicer, da je „narodni papir“ za nekaj malega dražji od izdelkov enake vrste. Ali naj se ga noben rodoljub ne brani s tem izgovorom, saj dobiček ni namenjen privatni osebi, ampak narodnim namenom: pomnožiti ima fond „Narodnega Doma“, ki ima nekdanj postati lastnina „Matice Slovenske“. Društvo torej vedoma zahteva, ne rečemo: žrtve, ampak neznatne žrtvice od kupovalcev „narodnega papirja“ in vsak, kdor od njega kupi kako vizitnico ali kak pisemski papir, že sicer majhen a vendar nekolikšen dar položi na oltar domovine. Tudi so vignette s podobnicami Vodnika, Preširna, Slomška in Bleiweisa zares krasno izdelane in bi že zarad tega zaslužil „narodni papir“, da bi sploh segali po njem Slovenci. Naposled je ideja, naj bi rodoljubni Slovenci za medsebojno občevanje rabili vizitnice, naznanila, pisemski papir z narodnim znamenji, prav primerna in vredna, da se pri nas udomači. Posebno zdaj o božiču in o novem letu, ko bodo voščila letala križem sveta, bo lepa prilika dana, to idejo uresničiti. Vzemimo si Čehe vzgled, ki so v prvih dveh letih, ko se je enak papir pri njih začel prodajati, samih vizitnic pokupili okoli jednega milijona! —

Bodi še omenjeno, da društvo tudi lahko ustreže želji, ako bi kdo hotel imeti papir s podobico samo le enega gori omenjenih slavnih mož. Navadno pa so razne podobice pomešane.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Državni zbor prizadeva si, urno rešiti kar je nujnega pred novem letom. Privoljen je že začasni budget za prve štiri mesece prihodnjega leta; tudi novinci za vojno privoljeni so za prihodnje leto, celo gosposka zbornica imela je že svojo sejo in kakor je videti, rešila bode dne 20. t. m. vse svoje nujne naloge. Zbornica poslancev bode kakor se pričakuje, jutri sklenila svoje posvetovanje pred novim letom.

Laška. — Z izrednim bleskom, z nenavadno slovesnostjo otvoril je včeraj kralj Umberto sedemnajsto leto postavodajnosti v parlamentu italijanskem na Montecitorio. Zjutraj zgodaj jeli so posipati cesto od Kvirinala do zbornice z rumeno sipo, da bi se natančno poznalo, po katerem potu se bode vršil slavnostni v̄hod v dvorano, kjer se kujejo v kratkih presledkih postave razjedajoče mlado državo italijansko. Mlado je kraljestvo zedinjene Italije. Mladi ljudje pa ljubijo bliščečo zunanost; zato je na dvoru kralja Humberta mnogo pozornosti obrnene v to, da ljudstvo — gleda. Na zunanost — ki kratkovidnemu ljudstvu oko omami — položila je tudi včerajšnja slavnost svoj temelj. Vojaki so zastopili vsa pota, po katerih se je moral pomikati slavnostni sprevod. Vabilo se je ljudstva toliko, da bi niti vsi prostora ne

imeli v obširni dvorani; radovednih pa, osobito žensk, kje se jih ne manjka? Ves savejski dvor — seveda tudi kraljica Margherita — je moral paradirati za stafažo, senatorji in poslanci, ministri v bleščečih uniformah, vojaška godba — središče „narodni slavnosti“ pa je bil kralj Umberto, ki se je pripeljal v bogato okrašenem vozu s šesterimi konji pred zbornično palačo. Ondi obdan od svojcev, osobito od ljubega ministerskega predsednika Crispija, izustil je govor, na katerega naj se naslanja bodoče delovanje obeh zbornic. In kaj je povedal? Dokaj besedij, malo zrnja. A vendar, dasi je narod kraljev obhod po mestu spremljal jako mirno in hladno, ploskali so mu pristaši v zbornici. Kdo bi se temu čudil?

„Voce della Verità“ navajajoč ves včerajšnji govor, piše: „To vam je praznota, malomestno okinčana z lepimi besedami, zmlatimi in premlatimi.“

Pozitivnega obseza ima govor jako malo, izvzemši žalostne obljube, da se meje v Afriki določijo, za kar pa je tudi v bodoče upanja dokaj malo. Vse, kar se more povedati, obsegajo besede: „preosnova davkov“. In kaj pomeni beseda „preosnova“?

Osemnajstega novembra je v Turinu govoril minister Crispi, da se mora pozornost obračati na to, da se davki razdele bolj enakomerno. Vsakdo torej ve, kaj pomenijo besede o preosnovi davkov.

Ali če govori kralj o preosnovi davkov, to se lahko razume. Pred očmi treba imeti, da je padel Giovanni Giolitti in da je bil sprejet na njegovo mesto Bernardino Grimaldi, kateri je zahteval junija meseca lanskega leta, da je treba novih davkov, ker so povžiti vsi državni dohodki.

Sedaj je seveda lahko klicati, da so se nove volitve vršile pod geslom: Nič več novih davkov! Krivda ne zadene Crispija, marveč one, ki so se pustili ujeti od njega in njegovih privržencev. Svobodno ljudstvo trkaj se na prsi in kliči še jedenkrat: mea culpa!

Toda naš veliki Crispi je vlil sladko kapljo v grenko čašo novih davkov. Kraljevi govor spustil je ob svojem koncu močan dušak antiklerikalni, ki naj svetu priča, da smo „sovražniki domovine“.

„Nikdar ne bi hotel pripustiti“ — tako je govoril kralj — „da bi se v imenu vere iz političnih namenov kršila moja vrhovna oblast“. Z drugimi besedami: Roma è intangibile.

Te besede — nadaljuje „Voce“ — so fraze brez pomena, kakor je tudi fraza ona „svoboda“ in „utrjene pravice vere mojih očetov“ — o katerih govori prestolni govor. Cinizem, s katerim se te besede navajajo, obsoja samega sebe.

Drugi, ne pa klerikalci, kršijo vrhovno oblast monarhije. Revolucija, ki jo hoče demokratizovati, ki si prisvaja pravico in moč, revolucija, ki hoče vreči vero med staro kraljevo šaro, revolucija, ki se je vsedla okrog kraljevega sedeža, pustolovci, liberalci, stari grešniki

brez sramu: to so sovražniki monarhije, to so oni, ki dan za dnevom kamen za kamnom vlečejo iz temelja kraljevega prestola.

Da bi ukrotil radikalce, ki so se z vso silo vanj zagnali, dvignil je Crispi med volilno dobo visoko glas zoper katoličane, ter zažugal jim nova preganjanja. On je tudi mož, ki more kaj tacega izvesti, dokler bo Bog pripustil. Od druge strani pa naj bi vendar jenjal motiti vrste italijanskih katolikov s praznimi izmišljotinami.

Mi se bomo tesno oklepali sedeža naslednika Kristusovega, ki nas je ravno te dni klical v močnejši boj zoper revolucijo. Bodisi iz namenov političnih, ali nepolitičnih, mi bomo zagovarjali vero z vsemi sredstvi, ki nam jih pravica in postava dovoljujeta. Če nam hočete prepovedati politiko, vam bo do pritrkavali samo oni, ki so raznešeni od vaših strankarskih strastij.

Da, mi bomo klicali vero v boj zoper vašo politiko, zato, ker je vaša politika protikrščanska, nemoralna, liberalna, pogubna za ljudstvo italijansko. Ne bomo jenjali ljudstvu neveščemu kazati, kolika škoda mu izvira iz nečuvvenega boja države proti cerkvi. In če država pri tem trpi škodo, naj jo zapiše edino le na svoj rovaš.

Sicer pa imamo popolno pravico napadati stranko in vlado, kateri moramo plačevati naklade, ter uklanjati vrat njenim postavam. V nijednem zakoniku ni pisano, da smo dolžni ljubiti liberalizem, niti kadilo zažigati njegovim malikom. Tudi nismo zavezani razširjati vero in spoštovanje v „vrhovno oblast Crispijevo“.

Tako glasilo rimskih katolikov. Zdi se mi pa vredno, da te besede objavi glasilo katoliških Slovencev. Iz njih se zopet enkrat more sklepati, kamo da vodi politika, ki z vero noče imeti opraviti. Iz njih pa si moramo povzeti tudi novega poguma, s katerim se ojačujejo srca katoličanov v boji zoper — brezverstvo.

Ni pa nam težko razlagati si, zakaj se prestolni govor s toliko silo obrača proti Vatikanu. Framasonska loža čuti namreč, kako se oživlja krščanski duh, kako z novimi silami stopa tudi v Italiji katoliška cerkev v boj za svoje pravice. Kralj je zato moral tudi v svojem govoru povdariti, da odvraca z vso odločnostjo od sebe misel, pogajati se kedaj glede na Rim z Vatikanom, češ, da bi se s tem rušile njegove kraljeve pravice. Zato kriče liberalni listi: Italija ima pravico do Rima; nikdo naj si ne predrzne Italiji trgati srce iz njenega telesa; brez Rima Italiji ni nobenega obstoja. In vendar vsakdo ve, da je ravno zjedinjena Italija za Italijane največja nesreča, ki jim grozi sedaj s splošnim gmotnim propadom.

Kaj pomaga zvoniti v prestolnem govoru zvon miru, ko konec govora, naperjen proti Vatikanu, spominja Italijane, da se iz iste zvonove tvarine lijo tudi bojni topovi, namejjeni v srce najvplivnejši pospeševaljci miru — katoliški cerkvi. — Da li niso to zvonovi sile, ki mladi Italiji napovedujejo bližnji propad?